

Objective. *Researching of mining companies economic sustainability components. Determination of indicators that influence on economic stability. To examine the impact factor statistical analysis using as precondition of effective managerial decision making.*

Methods. *In the research the objects system analysis methods and principles, financial analysis methods, crisis management, models and methods of companies' economic situation diagnosis of enterprises were used.*

Results. *The study allows to evaluate the efficiency of production and financial policies within the enterprise; assess the risks associated with the management decisions; solve practical problems related to the basic functions of production. Creating an enterprise economic stability indicators system helps to get information necessary for management decisions and determine the main directions of the company's economic policy.*

Key words: *management, efficiency, economic stability in production, financial stability*

УДК 005.521:(005.33-043.83:17.023.36-029:33-044.22)(045)P62

Роженко О. В.,
старший викладач

Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: donnuet-stars@mail.ru

БІЗНЕС-МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ УЗГОДЖЕНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

Rozhenko O. V.,
Senior lecture

Donetsk National University
of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: donnuet-stars@mail.ru

ENTERPRISE ORGANIZATIONAL CULTURE BUSINESS MODEL FORMATION AS INSTRUMENT OF THE ECONOMIC INTERESTS COORDINATION

Мета. *Мета статті полягає у виявленні сутнісних характеристик категорії «економічні інтереси», виявлення їх місця і ролі у здійсненні підприємницької діяльності, побудові бізнес-моделі формування організаційної культури підприємства як інструменту узгодженості економічних інтересів*

Методика. *У процесі дослідження використано: методи теоретичного узагальнення і порівняння для уточнення сутнісних характеристик категорії «економічні інтереси», аналізу і синтезу для визначення параметрів бізнес-моделі та значимості типів стратегії, методи абстрагування та узагальнення для формування висновків щодо вибору типу організації культури.*

Результати. *На підставі проведеного дослідження сутнісних характеристик категорії «економічних інтересів», виявлено місце і роль економічних інтересів у здійсненні підприємницької діяльності, побудовано бізнес-модель формування організаційної культури підприємства як інструменту узгодженості економічних інтересів.*

Ключові слова: *бізнес-модель, економічні інтереси, узгодженість, організаційна культура, ієрархія.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства основними характеристиками середовища господарювання виступають наддинамізм, трансформація та глобалізація. Враховуючи це, та відповідно до закону суспільного розвитку, суспільні потреби та потреби суб'єктів підприємництва постійно змінюються як в кількості, так і в якості, що призводить до відповідного перетворення, видозміни економічних інтересів та їх розгалуженості. В таких надскладних та кризових умовах для підтримки та підвищення конкурентоздатності національної економіки підприємницької структури України як носії унікальних комплексів знань, так і власники відповідних наборів економічних ресурсів безперервно повинні вдосконалювати свої внутрішні бізнес-процеси.

Як відомо, в науці і практиці існує три групи методів управління підприємництвом: адміністративні, економічні та соціально-психологічні. Слід зазначити, що остання група методів недостатньо досліджена в науковій літературі та в українському бізнесі використовується найменше. Так, через обмеженість економічних ресурсів та їх постійне подорожчання, на сучасному етапі господарювання підприємницьких структур, використання саме соціально-психологічних методів управління є стратегічним та перспективним питанням підвищення соціальної та економічної ефективності. Тому особливо актуальним є формування відповідної комплементарної організаційної культури в підприємницькій структурі, що дозволить максимально узгодити економічні інтереси на всіх рівнях управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світовому науковому надбанні категорія «інтерес» здебільшого використовується у філософії, соціології, психології, праві, державному управлінні. Позиціонування інтересів в підприємницькому середовищі досліджується з відносно недавнього часу. Так, аналіз літературних джерел [5;7;10] дозволяє визначити такі підходи до розуміння сутності цього терміну:

- реальний, зумовлений відносинами власності та принципом економічної вигоди мотив і стимул соціальних дій щодо задоволення динамічних систем індивідуальних потреб суб'єктів господарської діяльності;

- об'єктивний спонукальний мотив економічної діяльності людей, колективів, соціальних верств і кластерів, зумовлений розвитком їхніх потреб;

- система економічних потреб суб'єктів господарської діяльності (працівника, корпорації, кооперації, споживача, держави);

- підґрунтя економічних відносин та життєвих умов в цілому, визначає господарську поведінку і вчинки суб'єкта;

- об'єктивні умови виробництва, міра усвідомлення інтересу суб'єктом економіки, діалектична взаємодія двох сторін економічного інтересу – об'єктивної і суб'єктивної призводить до того, що економічний інтерес виступає двигуном економічного життя.

Питання узгодженості економічних інтересів досліджували такі науковці: в роботі Глубіш Л.Я. [3, с.21] запропонований механізм узгодженої взаємодії груп економічних інтересів в умовах ринкової економіки, який передбачає узгодженість між рівнями суб'єктів ринкової економіки, інших параметрів узгодженості не передбачено; автор Безбожний В.Л. [1, с.8] розглядає взаємоузгодженість економічних інтересів підприємства з інтересами суб'єктів його внутрішнього і зовнішнього середовища як засіб забезпечення соціально-економічної безпеки; Гавриличенко Є.В. [2, с.9] пропонує організаційно-економічний механізм управління узгодженістю інтересів, який полягає у комплексі заходів, тобто узгодженість відбувається постфактум виявлення неузгодженості; Калиниченко М.П. [6, с.127] визначає ступінь задоволеності через ідентифікацію економічних інтересів груп зацікавлених сторін щодо ресурсів, що значно звужує зміст і значення питомої категорії.

Таким чином, існуючі наукові праці не в повній мірі розкривають сутність, місце, роль інтересів в підприємстві, методичний інструментарій щодо їх узгодженості розроблено фрагментарно.

Не зменшуючи значимості наявних результатів наукових досліджень, сьогодні існує нагальна потреба в поглибленні наукового пошуку щодо сутності поняття «економічні інтереси» та методичного інструментарію досягнення їх узгодженості.

Мета статті. Розвиток теорії та дослідження сутності економічних інтересів суб'єктів підприємництва та пошук шляхів їх узгодження через побудову бізнес-моделі як інструменту формування організаційної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічні інтереси є орієнтиром функціонування всієї економічної системи на всіх рівнях управління. Узгодження економічних інтересів, тобто інтересів суб'єктів господарювання, є обов'язковою умовою успішної підприємницької діяльності. Кожне управлінське рішення розглядається через призму досягнення поставлених цілей, задоволення потреб та відповідність економічним інтересам. Це обумовлюється тим, що можливості та перспективи діяльності підприємницьких структур знаходяться в прямо пропорційній залежності від стану відповідності їх внутрішніх бізнес-процесів, кон'юнктури ринку, що склалася в певний момент.

Найбільше коло сутнісних та змістовних характеристик категорії «економічні інтереси» розкривається через їх класифікацію за різними ознаками (рис.1).

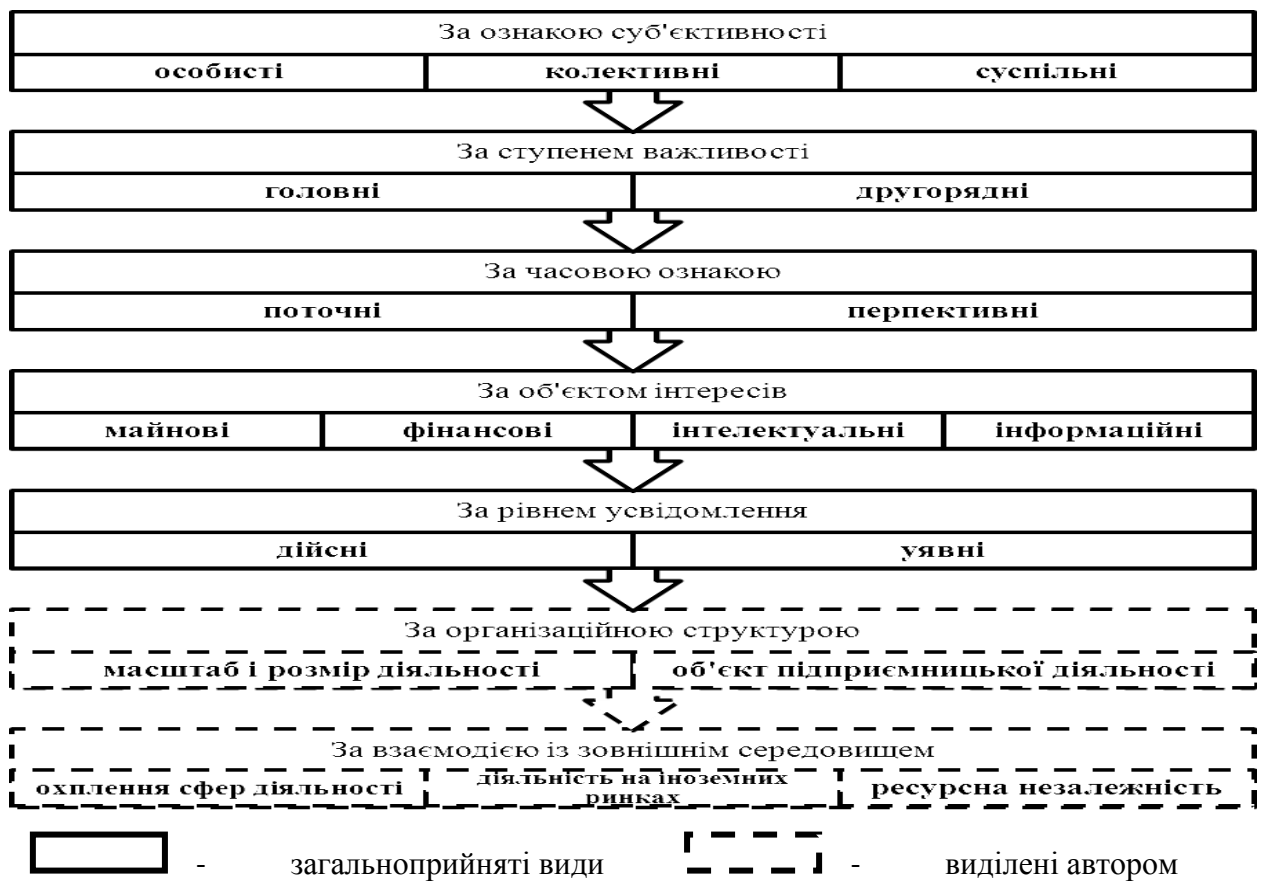

Рис. 1 – Класифікація економічних інтересів

Примітка. Розроблено автором на основі [8, с.34].

Загальноприйнята класифікація видів економічних інтересів [8, с.34] є теоретичним підґрунтям для ідентифікації економічних інтересів сучасних підприємницьких структур. Але автором вважається за необхідне виділення таких класифікаційних ознак: економічні інтереси в залежності від організаційної структури з урахуванням всієї різноманітності характеристик підприємницьких структур, за взаємодією з зовнішнім середовищем, з погляду на неможливість виклю-

чення інтеграційних та глобалізаційних процесів в суспільстві в цілому та в сфері господарювання, підприємництва зокрема.

Позиціонування економічних інтересів як міждисциплінарної, багатоаспектної та багаторівневої категорії необхідно розглядати з класичних аспектів до управління: системного, ситуаційного та процесного в комплексі. За системним підходом економічні інтереси розглядаються як сукупність взаємозалежних та взаємообумовлених елементів, кожен з яких грає свою виключну роль; тобто економічні інтереси наділені загальними властивостями системи: цілісність, ієрархічність та синергічність. Також їм притаманні наступні категоріальні характеристики: полікомпонентність (дана категорія діє під впливом внутрішніх чинників), відкритість (функціонує під впливом зовнішніх факторів) та складність (різноманіття можливих форм їх зв'язку, множинність цілей, різноманіття природи елементів, мінливість складу і структури тощо).

Продовженням системного підходу є ситуаційний підхід. При цьому підході, на відміну від попереднього, де застосовувалися з загальноприйнятих інструментів управління тільки ієрархія та ринок, доповнює набір інструментарію управління такий інструмент як культура. Саме за ситуативним підходом управління економічними інтересами набуває ознак інерційності, в доповнення до адміністративних та економічних методів управління включаються соціально-психологічні з відповідним ідеологічним забарвленням.

Процесний підхід передбачає використання вищевказаних ознак, характеристик, інструментів і методів управління у взаємозв'язку, де формується ланцюжок управлінських функцій, кожна з яких представляє собою окремий процес. За процесним підходом визначається система бізнес-процесів, що виконуються в організації, і в подальшому робота з нею.

Опираючись на матеріали дослідження, сутності поняття «економічні інтереси» та підходів до управління ними, визначено їх місце і роль у підприємстві (рис.2)

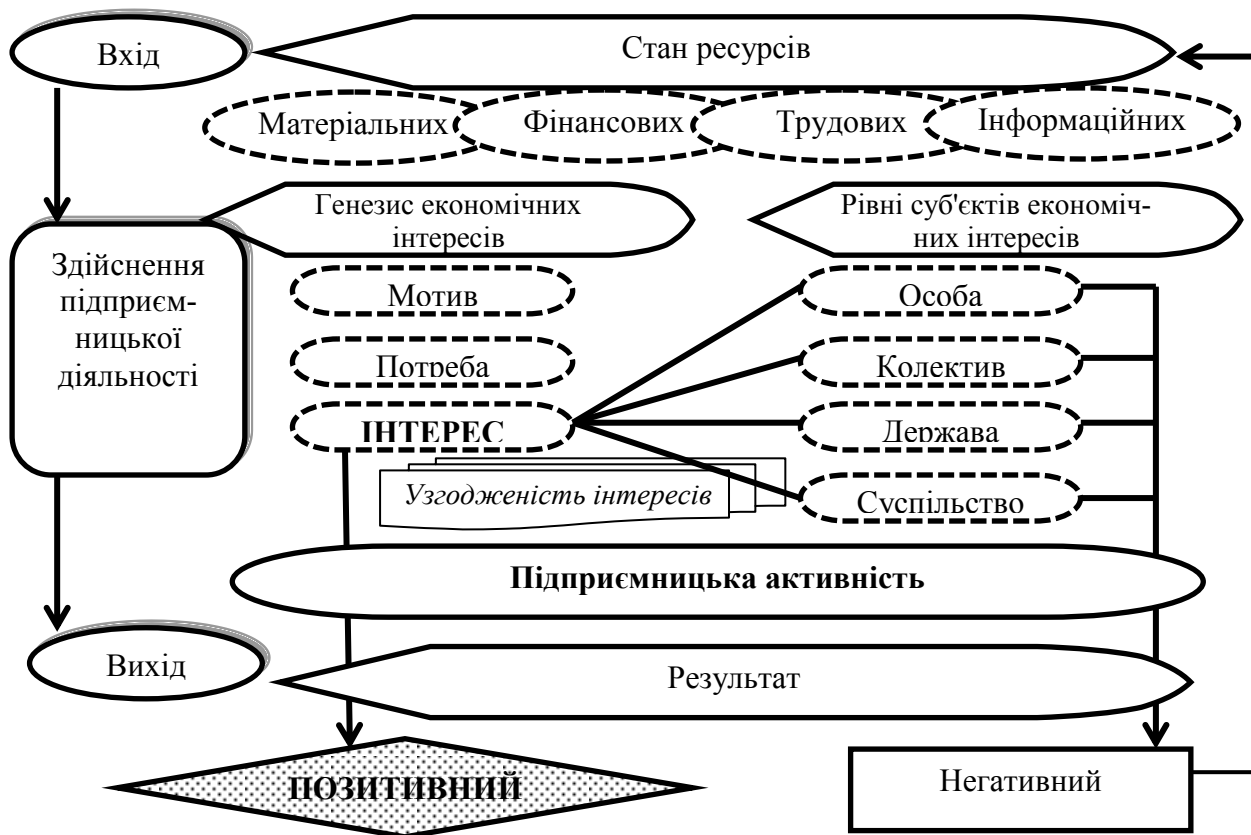

Рисунок 2 – Позиціонування економічних інтересів в підприємстві.

Примітка. Розроблено автором.

Отже, узгодженість економічних інтересів є підґрунтям та передумовою успішної підприємницької діяльності. Через узгодженість економічних інтересів у повній мірі розкриваються змістовні характеристики підприємництва: через максимізацію прибутку підприємств максимально задовольняє потреби суспільства (особистості зокрема) і навпаки, досягаючи таким чином економічного та соціального ефекту.

Відповідність вище вказаним критеріям, через ефективний розподіл та використання обмежених економічних ресурсів досягається завдяки використанню відповідного стилю, способу, техніці спілкування, взаємодії і відносин суб'єктів підприємництва, тобто формуванню організаційної культури. Таким чином, узгодження економічних інтересів суб'єктів підприємництва залежить від елементів та факторів організаційної культури, яка, згідно [4, с. 46] є внутрішньою сутністю бізнесу та його несучою конструкцією.

Найсучаснішою класифікацією видів організаційних структур виступає типологія за К. Камероном і Р. Куїном [4, с. 68], що пропонують клановий, адхократичний, ієрархічний та ринковий типи організаційних культур. Ця класифікація є досить глибокою за змістом та наявними її характеристиками типів організаційних культур, тому обрана автором для побудови їх ієрархії, в контексті формування головної організаційної культури та відповідних субкультур.

Підґрунтям розробки ієрархії організаційних культур виступає 3-D бізнес-модель [9, с. 114], параметрами якої виступають об'єкти економічних інтересів, суб'єкти підприємництва та критерії їх активності. За допомогою експертних методів оцінки вказані параметри ранжуються, в результаті чого формуються матриці XY, YZ, ZM.

У результаті застосування матричних методів згортки та засобів MS Excel побудована 3-D бізнес-модель – матриця XZ та ітогова матриця XM (рис.3).

		Суб'єкти підприємництва								Об'єкти економічних інтересів			
		5	2	2	3	у ₅	державна	у ₅	2		4	3	5
		5	1	1	2	у ₄	споживач	у ₄	2	3	1	1	
		2	1	3	2	у ₃	партнер	у ₃	1	5	1	3	
		3	2	2	3	у ₂	власник	у ₂	2	5	1	4	
		5	1	1	3	у ₁	найманий працівник	у ₁	1	5	3	2	
Критерії активності	Z ₄	Z ₃	Z ₂	Z ₁					X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	
	організаційні	функціональні	ендогенні	екзогенні					матеріальні	фінансові	інтелектуальні	інформаційні	
	Z ₄	Z ₃	Z ₂	Z ₁					X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	
	3	1	3	1	m ₁	кланова	m ₁	2	3	2	2	9	
	4	3	4	3	m ₂	адхократична	m ₂	3	3	3	2	11	
2	4	2	1	m ₃	ієрархічна	m ₃	2	3	1	2	8		
1	3	1	4	m ₄	ринкова	m ₄	2	3	3	2	10		
		Типи організаційної культури											

Рисунок 3 – 3-D бізнес-модель формування організаційної культури.

Примітка. Розроблено автором.

Таким чином, побудована 3-D бізнес-модель дозволяє сформулювати ієрархію типів організаційної культури та визначити основну організаційну культуру підприємницької структури та субкультури (рис.4).

Рисунок 4 – Ієрархія типів організаційних культур підприємницької структури щодо узгодженості економічних інтересів суб'єктів її середовища господарювання.

Примітка. Розроблено автором.

Висновки. Проведений аналіз теоретичних засад формування організаційної культури як інструменту узгодженості економічних інтересів дозволив:

– запропонувати авторську класифікацію економічних інтересів, яка дозволяє диференціювати економічні інтереси за організаційною структурою, різноманітністю характеристик підприємницьких структур, за особливостями взаємодії із зовнішнім середовищем, за суб'єктами, за ступенем важливості, за часовою ознакою, за об'єктом інтересів та ін.

– зробити висновок про те, що узгодження економічних інтересів в успішному функціонуванні підприємницьких структур відіграє головну роль. Узгодження економічних інтересів суб'єктів підприємництва з урахуванням специфіки їх діяльності виступає як прерогатива їх розвитку на всіх рівнях управління. Ідентифікація економічних інтересів та формування адекватної організаційної культури підприємства є засобом їх узгодженості та каналом зв'язку елементів внутрішнього середовища та їхньої ефективної співпраці з елементами зовнішнього середовища.

– підсумувати те, що в якості методичного інструментарію вибору типу організаційної культури підприємницької структури доцільно використовувати 3-D бізнес-модель, змінними якої виступають об'єкти економічних інтересів, суб'єкти підприємництва, критерії активності та типи організаційної культури. У результаті побудови 3-D бізнес-моделі за вказаними змінними було сформовано організаційну культуру підприємства з виділенням основного її типу та субкультур в ієрархічному порядку, що забезпечує узгодженість економічних інтересів суб'єктів підприємництва на всіх рівнях.

Список літератури / References

1. Безбожний В. Л. Вибір способу забезпечення соціально-економічної безпеки великих промислових підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Безбожний В.Л.; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – Луганськ, 2009. – 23 с.

Bezbozhnyi, V. L. (2009). *Vybir sposobu zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoi bezpeky velykykh promyslovykh pidpriemstv* [Ways of providing social and economic security of large industrial enterprises choice] Author's abstract. Lyhansk, 23 p.

2. Гавриличенко Є. В. Організаційно-економічний механізм управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону: автореф. дис. ... к. е. н. : 08.00.05 / Гавриличенко Є. В.; Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова. – Харків, 2015. – 23 с.

Navyrylychienko, Ye.V. (2005). *Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia uzghodzhennistiu interesiv uchashnykiv zhytlovo-komunalnoho hospodarstva rehionu* [Organizational-economic mechanism of housing and public utility authority members' interests coordination]. Kharkiv, 23 p.

3. Глубіш Л. Я. Теоретичні платформи груп економічних інтересів та їх узгодження в ході ринкової взаємодії / Л. Я. Глубіш // Економіка та держава. – 2015. – №12. – с.17–23.

Hlubish, L. Ia. (2015), *Teoretychni platformy hrup ekonomichnykh interesiv ta yikh uzghodzhennia v khodi rynkovoї vzaiemodii* [Economic interest group theoretical platform and their coordination in the market interaction]. *Ekonomika ta derzhava* [Economics and Government]. No 12. Pp. 17 – 23.

4. Диагностика и изменение организационной культуры / Пер. с англ. под ред. И. В. Андреевой. – СПб: Питер, 2001. – 320 с.

Andreeva, I. V. (2001), *Diagnostika I izmenenie organizatsionoy kylytru* [Organizational Culture Diagnosing and Changing]. Saint Petersburg, Piter, 320 p.

5. Економічна енциклопедія: у 3-х т. / ред. кол. С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. центр «Академія», 2000. – Т. 1. – 475с.

Economichna entsiklopediya [The economic encyclopedia]. Kiev, Publishing Center "Academy", 475 p.

6. Калиниченко М. П. Гармонізація економічних інтересів у системі маркетингового управління промисловим підприємством / М. П.Калиниченко // Економіка промисловості. – 2013. – № 63. – с.119 – 128.

Kalynychenko, M. P. (2013), *Harmonizatsiia ekonomichnykh interesiv u systemi marketingovoho upravlinnia promyslovym pidpriemstvom* [The harmonization of economic interests in the system of industrial enterprise marketing management]. *Ekonomika promyslovosti* [Industry economics]. No 63, pp. 119 – 128.

7. Кібальник Л. О. Економічні інтереси в системі геоелекономіки / Л.О. Кібальник // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 18. – с.38 – 42.

Kibalnyk, L. O. (2013), *Ekonomichni interesy v systemi heoekonomiky* [Economics interests in geoeconomic]. *Stalyi rozvytok ekonomiky* [Sustainable economic development]. No. 18, pp. 38-42

8. Федоренко В. Г. Політична економія: Підручник.– 2-ге вид. – К.: Алерта, 2008. – 487 с.

Fedorenko, V. G. (2008), *Politychna ekonomiya* [Political Economy]. Kiev, Altera, 487 p.

9. Фролова Л. В. Управління витратами обігу торговельних підприємств н основі компетентнісного підходу [монографія] / Л. В.Фролова, Е. С. Кравченко; Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського. – Донецьк: вид-во «Вебер» (Донецька філія), 2009 - 223 с.

Frolova, L.V. (2009), *Upravlinnia vytratamy obihu torhovelnykh pidpriemstv na osnovi kompetentnisnogo pidkhodu* [Trade enterprise turnover expenses management in terms of competency building approach]. Monograph. Donetsk, Publishing house "Weber", 223 p.

10. Экономический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://abc.informbureau.com/>.

Economic dictionary. Available at: <http://abc.informbureau.com/>. (accessed 5 November 2016).

Дата надходження авторського оригіналу в редакцію:08.11.2016 р.

Цель. Цель статьи заключается в выявлении сущностных характеристик категории «экономические интересы», выявление их места и роли в осуществлении предпринимательской деятельности, построении бизнес-модели формирования организационной культуры предприятия как инструмента согласованности экономических интересов

Методика. В процессе исследования использованы: методы теоретического обобщения и сравнения для уточнения существенных характеристик категории «экономические интересы», анализа и синтеза для определения параметров бизнес-модели и значимости типов стратегии, методы абстрагирования и обобщения для формирования выводов по выбору типа организационной культуры.

Результаты. На основании проведенного исследования существенных характеристик категории «экономических интересов», выявлено место и роль экономических интересов в осуществлении предпринимательской деятельности, построено бизнес-модель формирования организационной культуры предприятия как инструмента согласованности экономических интересов.

Ключевые слова: бизнес-модель, экономические интересы, согласованность, организационная культура, иерархия.

Objective. The objective of the article is to identify the essential characteristics of the category "economic interests", identifying their place and role in business, enterprise organizational culture formation business model as a tool for economic interests' coordination.

Methods. Methods of theoretical generalization and comparisons to clarify the essential characteristics of the category "economic interests", analysis and synthesis to determine the parameters of the business model and the importance of strategies types, methods of abstraction and generalization to draw inferences regarding selecting the type of organizational culture were used.

Results. Based on the "economic interests" essential characteristics research, the place and role of economic interests in a business were found, the business model of enterprise organizational culture as the instrument for economic interests' coordination was created.

Key words: business model, economic interests, management, business culture, hierarchy.